

Rola partnerów w ewaluacji polityki spójności na poziomie regionalnym w perspektywie 2021-2027

Polski Przegląd Ewaluacyjny
Nr 1(3)/2024
©Autorzy 2024

ISSN 2956-5332
pte.org.pl/o-czasopismie

Agnieszka Strykowska

Fundacja Naukowa prof. dra hab. Henryka Cimka, Poland

Abstrakt

Polityka spójności Unii Europejskiej opiera się m.in. na zasadzie partnerstwa. Elementem tej polityki jest udział partnerów społecznych, gospodarczych i reprezentujących społeczeństwo obywatelskie w procesie ewaluacji. Stan taki przyczynia się do wzbogacenia tego procesu o lokalne perspektywy. Poziom zaangażowania partnerów jest zróżnicowany w zależności od regionu w Polsce. Artykuł omawia schematy organizacyjne procesu ewaluacji w poszczególnych regionach oraz analizuje rolę partnerów. Przedstawia także korzyści wynikające z ich aktywnego uczestnictwa.

Słowa kluczowe

polityka spójności, partnerstwo, ewaluacja, plan ewaluacji, grupy sterujące ewaluacją

The Role of Partners in the Evaluation of Cohesion Policy at the Regional Level in the 2021-2027 Perspective

Abstract

The Cohesion Policy of the European Union is based, among other principles, on the principle of partnership. An element of this policy is the involvement of social and economic partners, as well as those representing civil society, in the evaluation process. This participation enriches the process by incorporating local perspectives. The level of partners' engagement varies across regions. The article discusses the organizational frameworks of the evaluation process in different regions and analyzes the role of partners. It also presents the benefits of their active participation.

Keywords

cohesion policy, partnership, evaluation, evaluation plan, evaluation steering groups.

Corresponding author(s):

Agnieszka Strykowska, Fundacja Naukowa prof. dra hab. Henryka Cimka, ul. Dominikańska 1/14 35-077 Rzeszów, Poland.
Email: astrykowska@poczta.fm

Teoretyczne i prawne podstawy zasady partnerstwa

Polityka spójności Unii Europejskiej odgrywa kluczową rolę w zmniejszaniu różnic rozwojowych pomiędzy regionami oraz wspieraniu zrównoważonego wzrostu gospodarczego. Jedną z fundamentalnych zasad tej polityki jest zasada partnerstwa, która zgodnie z „Wytycznymi dotyczącymi realizacji zasady partnerstwa na lata 2021 - 2027” definiowana jest jako „wielopoziomowa, wzajemna współpraca instytucji państwa członkowskiego, Instytucji Zarządzających (IZ), Instytucji Pośredniczących (IP) i Instytucji Wdrażających (IW) z partnerami, której celem jest sprawne i efektywne wdrażanie polityki

spójności UE na jej wszystkich etapach, tj. programowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji, o której mowa w art. 8 rozporządzenia”.

Ramy prawne dla zasady partnerstwa określone są w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060, które ustanawia wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus oraz innych funduszy unijnych. Zgodnie z tym rozporządzeniem, partnerstwo jest obligatoryjnym elementem na każdym etapie realizacji programów – od planowania, poprzez wdrażanie, aż po ewaluację i monitorowanie działań finansowanych z funduszy strukturalnych.

Zasada partnerstwa zakłada ścisłą współpracę między instytucjami zarządzającymi funduszami a szerokim gronem interesariuszy, w tym partnerami społecznymi, gospodarczymi oraz organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Ich zaangażowanie ma na celu zwiększenie efektywności wydatkowania środków unijnych, a także poprawę transparentności oraz dostosowanie polityk do specyficznych potrzeb regionalnych (Komisja Europejska, 2014). Partnerzy, działając jako reprezentanci lokalnych społeczności oraz sektorów, wnoszą wiedzę na temat specyfiki regionu, co pozwala na lepsze ukierunkowanie interwencji publicznych oraz większe dostosowanie ich do warunków lokalnych (Niebylski, 2021).

Ewaluacja stanowi nieodłączny element polityki spójności, będąc narzędziem, którego celem jest oszacowanie jakości i wartości procesu oraz efektów wdrażania interwencji publicznych w odniesieniu do jasno sformułowanych kryteriów (Wytyczne ewaluacja, 2022). Dzięki niej można ocenić postępy w realizacji celów, identyfikować obszary wymagające poprawy oraz formułować rekomendacje na przyszłość (Bienias, Kupiec, Strzęboszewski, 2024).

Jakość procesu ewaluacji może być wzmocniana poprzez partycypację. Partycypacja w ewaluacji polega na zaangażowaniu interesariuszy w proces ewaluacji, co może obejmować różne poziomy uczestnictwa – od konsultacji, aż po pełną współpracę. Wyróżnia się dwa główne nurty ewaluacji partycypacyjnej: praktyczny, koncentrujący się na wsparciu decyzji zarządczych i rozwiązywaniu problemów oraz transformacyjny, który promuje pełne zaangażowanie interesariuszy w każdym etapie procesu ewaluacji. Każde z podejść wymaga określonych warunków, takich jak odpowiednie zasoby czy motywacja interesariuszy, aby proces ewaluacyjny był efektywny i miał znaczenie dla zaangażowanych stron (Cousins, Whitmore, 1998, King, Cousins, Whitmore, 2007).

Zależność pomiędzy partycypacją a realizacją zasady partnerstwa w ewaluacji polityki spójności jest wzajemnie uzupełniająca się. Partycypacja w ewaluacji stanowi narzędzie realizacji zasady partnerstwa, a zasada partnerstwa tworzy ramy dla skutecznego zaangażowania interesariuszy w proces ewaluacyjny. W ten sposób wspólnie przyczyniają się one do wyższej jakości ewaluacji oraz lepszego wdrażania i efektów polityki spójności. Aby maksymalizować korzyści, konieczne jest zbudowanie odpowiednich mechanizmów umożliwiających efektywną współpracę wszystkich zaangażowanych stron. Dotychczasowe badania w powyższym zakresie na poziomie regionalnym wskazują na ograniczoną skuteczność partycypacji w procesie ewaluacji. Jak dowodzi Tomasz Kupiec partycypacja w ewaluacji regionalnych programów operacyjnych na lata 2007-2013 była ograniczona głównie do wąskiego grona interesariuszy, co wynikało z braku odpowiednich mechanizmów wspierających udział szerokiego grona partnerów (2014a, 2014b, 2015).

Pomimo rosnącego znaczenia partnerów w polityce spójności, wciąż istnieją wyzwania związane z ich efektywnym włączaniem do procesów ewaluacyjnych. Celem niniejszego artykułu jest analiza roli partnerów społecznych, gospodarczych i reprezentujących społeczeństwo obywatelskie w ewaluacji polityki spójności na poziomie regionalnym. W artykule zostaną omówione schematy organizacyjne procesu ewaluacji w poszczególnych regionach, a także korzyści wynikające z aktywnego uczestnictwa partnerów.

Na poziomie regionalnym, partnerstwo w ewaluacji pozwala na bardziej inkluzywne i wszechstronne podejście do oceny polityki spójności, co zwiększa efektywność podejmowanych działań i pozwala na lepsze ukierunkowanie przyszłych interwencji. Poziom zaangażowania partnerów w procesy ewaluacyjne jest zróżnicowany w zależności od regionu. Ich zaangażowanie przyczynia się do bardziej

trafnej oceny skuteczności i efektywności interwencji publicznych, co wpływa na jakość rekomendacji i decyzji podejmowanych na poziomie regionalnym (Biała księga, 2014).

Zaangażowanie partnerów na różnych etapach ewaluacji

Rola partnerów społecznych, gospodarczych i reprezentujących społeczeństwo obywatelskie w ewaluacji może obejmować ich aktywne uczestnictwo na różnych etapach tego procesu, począwszy od planowania ewaluacji, poprzez realizację badań, aż po formułowanie i wdrażanie rekomendacji. Dlatego też udział partnerów w działaniach ewaluacyjnych można rozpatrywać przez pryzmat poszczególnych etapów realizacji tego procesu. I tak, na etapie formułowania celów ewaluacji — opisu przedmiotu zamówienia — partnerzy mogą wskazywać na obszary interwencji, które ich zdaniem wymagają oceny, co umożliwi lepsze ukierunkowanie badań. Włączenie różnych grup interesariuszy do tego procesu pozwala na uwzględnienie ich doświadczeń i wiedzy, co może prowadzić do identyfikacji nowych obszarów wymagających interwencji lub poprawy. Na przykład, partnerzy społeczni mogą zwrócić uwagę na potrzeby grup marginalizowanych, które mogłyby zostać pominięte w standardowych analizach.

Na etapie realizacji badania ewaluacyjnego, partnerzy mogą aktywnie wspierać instytucje odpowiedzialne za badania poprzez dostarczanie danych lub ułatwienie dostępu do informacji. Ich wkład może być szczególnie cenny w obszarach związanych z analizą lokalnych warunków społeczno-gospodarczych, gdzie ich wiedza praktyczna pozwala na lepsze zrozumienie specyficznych potrzeb regionu. Dzięki uwzględnieniu lokalnych uwarunkowań, decyzje dotyczące alokacji środków oraz kierunków interwencji mogą być bardziej trafne i skuteczne.

Z kolei na etapie formułowania wniosków i rekomendacji wkład partnerów w dyskusje pozwala na pełniejszą analizę rekomendacji oraz dopasowanie wniosków do potrzeb społeczności lokalnych. Kolejną korzyścią jest zwiększenie transparentności i zaufania do procesu decyzyjnego. Partnerzy uczestnicząc w ewaluacji, mają możliwość śledzenia na bieżąco przebiegu tego procesu, w tym wyników i wpływu interwencji publicznych, co buduje zaufanie do instytucji zarządzających i zwiększa akceptację dla wdrażanych działań.

Modele angażowania partnerów w regionach

Zaangażowanie partnerów społecznych, gospodarczych i reprezentujących społeczeństwo obywatelskie w procesy ewaluacyjne różni się w zależności od regionu, co wynika z przyjętych mechanizmów na poziomie danej instytucji. Różnorodność podejść do angażowania partnerów wpływa na jakość i efektywność procesu ewaluacyjnego. Każdy region ma swoje specyficzne mechanizmy, które mogą służyć jako przykład dobrych praktyk, ale również ujawniają istniejące wyzwania w skutecznym włączaniu partnerów.

Na wstępie należy zaznaczyć, że w każdym programie włączanie partnerów w proces ewaluacji odbywa się poprzez ich prace w Komitetach Monitorujących (KM). Dodatkowo każda instytucja może angażować partnerów również przez zapewnienie ich udziału w pracach innych gremiów biorących udział w procesie ewaluacji (Wytyczne zasady partnerstwa, 2022). Co ważne, kwestia powołania Grupy Sterującej Ewaluacją (GSE) jest indywidualną decyzją Instytucji Zarządzającej danego programu, która kształtuje jej skład i zakres obowiązków (Wytyczne ewaluacja, 2022).

Analizując Plany Ewaluacji (PE) na lata 2021-2027 dla szesnastu województw należy wskazać, że założono powołanie GSE w 11 województwach: dolnośląskim (PE FED, 2023), kujawsko-pomorskim (PE FEEdKP, 2023), lubelskim (PE FEL, 2023), opolskim (PE FEO, 2023), podkarpackim (PE FEP, 2023), podlaskim (PE FEP, 2023), pomorskim (PE FEP, 2023), śląskim (PE FEŚ, 2023), świętokrzyskim (PE FEŚ, 2023), warmińsko-mazurskim (PE FEWiM, 2023), wielkopolskim (PE FEW, 2023). Nieco odmienny model zastosowano w województwie pomorskim, gdzie funkcję GSE dla programu regionalnego pełni Zespół Sterujący Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030. Ogólnie można wskazać, że GSE to ciało wspierające procesy ewaluacyjne na poziomie programów regionalnych, odpowiedzialne za koordynację, monitorowanie oraz konsultowanie działań ewaluacyjnych.

Analizując zakres zadań przypisanych GSE w regionach można je podzielić na:

- Wspieranie jednostek ewaluacyjnych – GSE wspierają jednostki ewaluacyjne w opracowywaniu planów ewaluacji, ich przeglądzie i aktualizacji, projektowaniu badań ewaluacyjnych. Grupy te biorą udział w identyfikacji potrzeb badawczych;
- Monitorowanie i ocena realizacji badań ewaluacyjnych – GSE monitoruje przebieg ewaluacji na różnych etapach wdrażania (ocenia dokumenty tworzone w ramach badań ewaluacyjnych). Dzięki temu zapewnia odpowiednie tempo i jakość realizacji badań.

W przypadku województwa podkarpackiego GSE otrzymuje dodatkowo coroczne raporty dotyczące postępów w wdrażaniu rekomendacji z badań ewaluacyjnych oraz ogólnego postępu w realizacji Planu ewaluacji dla programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027. Można stwierdzić, że raporty te są istotne dla monitorowania procesu ewaluacji. W ten sposób, GSE przyczynia się do tworzenia solidnej podstawy dla oceny i ulepszania programów finansowanych przez UE, co jest niezbędne dla osiągnięcia celów polityki spójności i zapewnienia, że fundusze UE są wykorzystywane w sposób efektywny i skuteczny (Zasady GSE FEP 2021-2027, 2024).

W kontekście teoretycznych rozważań jako interesujący należy uznać przykład aktywnego zaangażowania interesariuszy (GSE) podczas tworzenia Planu Ewaluacji dla programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027. Dzięki zorganizowanym warsztatom członkowie GSE mieli możliwość współtworzenia koncepcji ewaluacji (w tym formułowania celów i pytań badawczych), co pozwoliło na dostosowanie ich tematyki do rzeczywistych potrzeb regionu oraz zwiększenie zaangażowania w procesy ewaluacyjne. Taki model pracy umożliwił efektywniejsze planowanie ewaluacji, ponieważ zaangażowanie różnych grup interesariuszy pozwalało na wymianę wiedzy, lepsze zrozumienie celów ewaluacji i budowanie wspólnej odpowiedzialności za jej przyszłe wyniki. Warsztaty przeprowadzono w sześciu turach tematycznych, takich jak przedsiębiorczość, innowacyjność, zdrowie, edukacja, środowisko czy rozwój lokalny. Każda tura pozwalała uczestnikom na omówienie i opracowanie szczegółowych kart badań (Rudnicka, Konkel, Kiełbasiewicz, Zajączkowska, Chojnicka, 2024).

Analiza składów GSE

Omawiając zadania GSE warto skupić się również na analizie ich składów, dzięki czemu możliwe jest wskazanie różnorodnych modeli w zakresie realizacji zasady partnerstwa na poziomie regionalnym. Przykładowo, w województwie kujawsko-pomorskim GSE wyróżnia się zaangażowaniem zarówno przedstawicieli administracji publicznej, jak i szerokiego grona organizacji pozarządowych oraz gospodarczych. W skład grupy wchodzi przedstawiciele regionalnych ośrodków wsparcia oraz lokalnych organizacji, takich jak stowarzyszenia lokalne, związki pracodawców czy przedstawiciele sektora naukowego (Uchwała nr 13/655/24 ZWK-P). Włączenie tak szerokiego grona interesariuszy sprawia, że ewaluacja polityki spójności jest bardziej kompleksowa, uwzględniając różne aspekty życia społeczno-gospodarczego regionu. Przykład kujawsko-pomorskiego pokazuje, że zasada partnerstwa jest realizowana poprzez aktywne zaangażowanie różnych środowisk, co z kolei prowadzi do bardziej wielostronnego podejścia do oceny efektów programów unijnych. Dzięki temu ewaluacja prowadzona jest z perspektywy użytkowników końcowych, którzy są bezpośrednio związani z realizacją projektów i mogą dostarczyć cennych informacji dotyczących ich funkcjonowania w praktyce.

Podobne podejście można zauważyć w województwie opolskim (Uchwała nr 9228/2023 ZWO), podkarpackim (Uchwała nr 13/655/24 ZWP) i wielkopolskim (Uchwała nr 6830/2023 ZWW) gdzie GSE jest również zróżnicowana. W skład Grupy Sterującej Ewaluacja programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 wchodzi przedstawiciele instytucji zaangażowanych w realizację FEP 2021-2027, przedstawiciele środowiska eksperckiego, przedstawiciele instytucji realizujących badania, przedstawiciele partnerów spoza administracji publicznej, w tym podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie. Pozwala to na wzbogacenie procesu ewaluacji o perspektywy badawcze oraz o opinie przedstawicieli grup społecznych, które są często pomijane w tradycyjnym modelu zarządzania publicznego. Tego rodzaju partnerstwo wspiera realizację polityki spójności poprzez zapewnienie, że w procesie ewaluacyjnym uwzględnia się różnorodne potrzeby

i interesy społeczne, a także promuje podejście integracyjne i prospołeczne. Jest to szczególnie istotne w kontekście takich regionów jak Podkarpacie, które charakteryzują się dużą różnorodnością demograficzną oraz znacznym zróżnicowaniem ekonomicznym. Dzięki uczestnictwu szerokiego grona interesariuszy, ewaluacja staje się bardziej otwarta i transparentna, a wyniki lepiej odzwierciedlają rzeczywiste potrzeby i wyzwania regionu.

Nieco inny model przyjęto w województwie dolnośląskim (Zarządzenie nr 66/2023 MWD), lubelskim (Uchwała nr CDXCIV/8667/2023 ZWL), podlaskim (PE FEP, 2023), śląskim (Uchwała nr 1504/435/VI/2023 ZWŚ), świętokrzyskim (Uchwała nr 7163/23 ZWŚ) i warmińsko-mazurskim (Uchwała nr 37/547/23/VI ZWWiM). W składzie GSE dominują przedstawiciele urzędu marszałkowskiego, departamentów zajmujących się funduszami europejskimi oraz instytucji pośredniczących. Taka sytuacja może sprawiać, że ewaluacja polityki spójności będzie mniej wielowymiarowa i otwarta na zróżnicowane potrzeby społeczności lokalnych. Z drugiej strony, skoncentrowanie się na przedstawicielach administracji publicznej zapewnia koordynację i jednolite podejście do zarządzania funduszami, co może być korzystne dla wewnętrznej spójności działań.

Tabela nr 1. Budżet na ewaluację według województw w perspektywie finansowej 2021-2027 (tys. PLN)

Województwo	Całkowity budżet na ewaluację	Badania ujęte w PE	Badania ad hoc	Budowa potencjału ewaluacyjnego
Dolnośląskie	4 050,00	4 050,00	b/d	250,00
Kujawsko-pomorskie	5 589,04	5 030,00	500,00	b/d
Lubelskie	6 280,00	4 380,00	1 800,00	100,00
Lubuskie	1 390,00	1 390,00	b/d	b/d
Mazowieckie	4 507,04	3 844,04	600,00	63,00
Małopolska	6 340,00	5 790,00	500,00	50,00
Opolskie	2 580,00	2 070,00	400,00	110,00
Podkarpackie	4 000,00	3 200,00	b/d	b/d
Podlaskie	2 180,00	2 180,00	b/d	b/d
Pomorskie	5 300,00	5 300,00	b/d	500,00
Warmińsko-mazurskie	7 449,93	6 500,00	b/d	b/d
Wielkopolskie	4 900,00	4 100,00	700,00	100,00
Zachodniopomorskie	6 400,00	5 900,00	500,00	b/d
Łódzkie	3 948,00	3 290,00	658,00	b/d
Śląskie	10 797,00	6 000,00	b/d	b/d
Świętokrzyskie	4 600,00	3 800,00	600,00	200,00
Suma	80 311,01	56 724,04	6 258,00	1 373,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie planów ewaluacji 16 województw.

W przypadku województw: małopolskiego (PE FEM, 2023; Uchwała nr 251/23 ZWM), mazowieckiego (PE FEM, 2023; Uchwała nr 279/386/23 ZWM), lubuskiego (PE FEL, 2023; Uchwała nr 320/4386/23 ZWL), łódzkiego (PE FEŁ, 2023; Uchwała nr 160/23 ZWŁ) oraz zachodniopomorskiego (PE FEZ, 2023; Uchwałą nr 356/23 ZWZ) zaangażowanie partnerów w proces ewaluacji odbywa się poprzez prace w KM. Komitety te składają się z partnerów społecznych, gospodarczych, przedstawicieli samorządów oraz

instytucji zarządzających, co umożliwi pełną transparentność procesu i zaangażowanie różnych interesariuszy na etapie monitorowania programów.

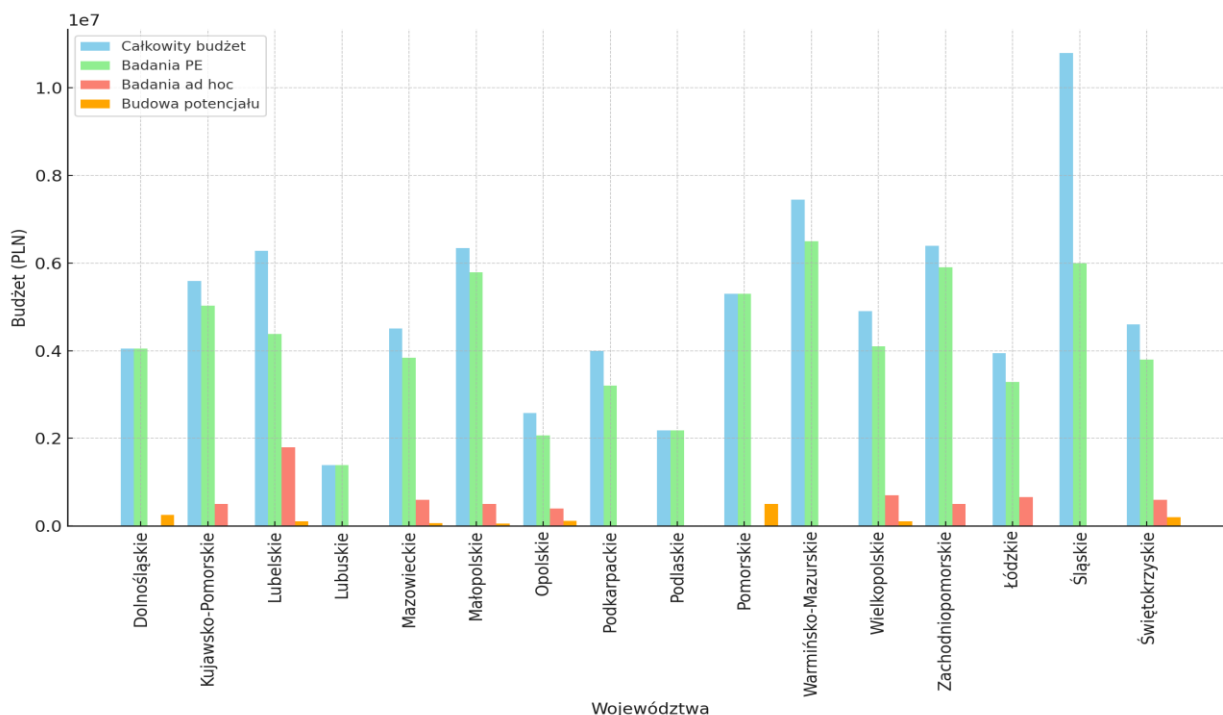
Jak już wskazano KM są elementem systemu ewaluacji w każdym z szesnastu województw. Natomiast w ww. województwach rola KM jest szczególnie istotna, ponieważ to one bezpośrednio nadzorują proces ewaluacji, bez wsparcia odrębnych grup sterujących ewaluacją. Podstawową rolą KM jest zatwierdzenie planu ewaluacji programu oraz jego zmian. Poza tym KM analizują postępy dokonane w prowadzeniu ewaluacji, a także syntez, ich wyników oraz wszelkich działaniach następczych podjętych na ich podstawie. W ramach KM istnieje możliwość tworzenia grup roboczych, w tym np. przykład grupy ds. ewaluacji. W tym przypadku można przypuszczać, że brak GSE prowadzi do koncentracji działań ewaluacyjnych na jednostce ewaluacyjnej, co może to prowadzić do mniejszego zaangażowania partnerów w procesy ewaluacyjne.

Budżet na ewaluację

Kolejnym istotnym elementem analizy jest budżet przeznaczony na ewaluację. Analiza budżetów szesnastu województw w perspektywie finansowej 2021-2027 wskazuje na solidne podstawy do realizacji działań ewaluacyjnych oraz zapewniające możliwość rozwijania inicjatyw związanych z budową potencjału ewaluacyjnego (tabela 1).

Wykres 1 ilustruje budżety przeznaczone na działania ewaluacyjne w perspektywie finansowej 2021-2027 w poszczególnych województwach, pokazując zarówno zróżnicowanie w wysokości alokowanych środków, jak i różne podejścia do realizacji ewaluacji. Całkowity budżet na ewaluację wykazuje znaczne różnice między regionami, co odzwierciedla specyficzne potrzeby i priorytety poszczególnych województw. Najmniejsze budżety, takie jak 1,39 mln zł w województwie lubuskim, kontrastują z największymi, jak 10,8 mln zł w śląskim, co wskazuje na lokalne zróżnicowanie w podejściu do polityki ewaluacyjnej i skali działań. Różnice w kwotach przeznaczonych na ewaluację mogą wynikać z samej alokacji przeznaczonej na dany program regionalny oraz jego zakres. W większości województw dominuje budżet przeznaczony na badania wynikające z PE, co sugeruje stabilne zaangażowanie w realizację zaplanowanych działań, które mają wiodące znaczenie dla monitorowania postępów i skuteczności interwencji publicznych.

Wykres nr 1. Budżet na ewaluację według województw w perspektywie finansowej 2021-2027 (PLN)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie planów ewaluacji 16 województw.

Badania ad hoc oraz budowa potencjału ewaluacyjnego, choć obecne w budżetach niektórych województw, nie są wyodrębnione w Planach Ewaluacji dla wszystkich regionów. Należy jednak pamiętać, że brak wyodrębnienia dedykowanej kwoty badania ad hoc oraz budowę potencjału ewaluacyjnego nie oznacza, iż takie działania nie będą realizowane. Przemawia za tym fakt, że całkowite budżety na ewaluację są wyższe niż suma szacunkowej wartości badań wskazanych w PE. W wielu przypadkach środki na budowę potencjału mogą być realizowane w przyszłości, w odpowiedzi na zmieniające się potrzeby.

Dedykowane środki na wsparcie potencjału partnerów do realizacji zadań związanych z ich udziałem we wdrażaniu funduszy polityki spójności UE są zapewniane w ramach Pomocy Technicznej (PT) programów na lata 2021-2027 oraz PT Funduszy Europejskich (FE), zgodnie z zakresem określonym w danym programie (Wytyczne zasady partnerstwa, 2022). Natomiast inwestycje w budowę potencjału ewaluacyjnego mogą obejmować rozwój umiejętności i wiedzy partnerów społecznych, gospodarczych i reprezentujących społeczeństwo obywatelskie w ramach GSE, co jest szczególnie istotne, ponieważ odgrywa ona ważną rolę w procesie monitorowania i doskonalenia ewaluacji. Choć aktualnie wyodrębnione środki na budowę potencjału stanowią w PE stosunkowo niewielką część całkowitego budżetu na ewaluację, są to nadal znaczące kwoty. Nawet relatywnie małe nakłady mogą mieć duży wpływ na wzrost kompetencji partnerów i jakość procesów ewaluacyjnych, szczególnie jeśli będą wykorzystywane w sposób przemyślany i dobrze zaplanowany.

Silne ukierunkowanie budżetów na realizację badań wynikających z PE pokazuje, że województwa koncentrują się na zapewnieniu stabilności i wysokiej jakości założonych działań. Taki nacisk na zaplanowane badania pozwala na skuteczne monitorowanie postępów, ocenę realizacji celów i wyciąganie wniosków niezbędnych do przyszłych modyfikacji programów. Równocześnie mają do dyspozycji zasoby służące dalszemu rozwijaniu działań ad hoc oraz budowie potencjału ewaluacyjnego, co może być realizowane w odpowiedzi na nowe wyzwania i dynamicznie zmieniające się warunki społeczno-gospodarcze. Elastyczność w podejściu do realizacji ewaluacji jest pozytywnym sygnałem, świadczącym o zdolności województw do dostosowywania swoich działań do bieżących potrzeb.

Podsumowanie

Analiza roli partnerów społecznych, gospodarczych i reprezentujących społeczeństwo obywatelskie w procesach ewaluacyjnych polityki spójności na poziomie regionalnym wskazuje na duże znaczenie ich zaangażowania dla skuteczności i jakości całego procesu. Partnerzy, dzięki swojej wiedzy na temat lokalnych uwarunkowań i potrzeb, wzbogacają proces ewaluacyjny o cenne informacje, które pozwalają na lepsze dostosowanie polityk regionalnych do rzeczywistości społeczno-gospodarczej. Ich udział nie tylko zwiększa trafność rekomendacji wynikających z ewaluacji, ale również przyczynia się do budowania większej transparentności i zaufania w procesie decyzyjnym.

Pełne zaangażowanie partnerów jest nieodzowne dla poprawy jakości polityki spójności oraz efektywniejszego wdrażania funduszy unijnych. Rola partnerów polega na wspieraniu instytucji zarządzających w identyfikowaniu rzeczywistych problemów regionalnych oraz dostarczaniu perspektyw, które umożliwiają bardziej kompleksowe podejście do interwencji publicznych. Brak zaangażowania partnerów może prowadzić do niewłaściwej alokacji zasobów oraz obniżenia efektywności polityki spójności, dlatego kluczowe jest stworzenie odpowiednich warunków do ich pełnego uczestnictwa. Standaryzacja procedur oraz promowanie kultury ewaluacyjnej to kroki, które przyczyniają się do podniesienia jakości i efektywności tych procesów.

W regionach zaangażowanie partnerów gospodarczych, społecznych i podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie w proces ewaluacji odbywa się poprzez prace w KM oraz udział partnerów w GSE. Należy zaznaczyć, że każde podejście zastosowane na poziomie regionalnym jest poprawne, natomiast niektóre regiony wyróżniają się szerszym zaangażowaniem różnorodnych interesariuszy, co przyczynia się do bardziej wielostronnego i zróżnicowanego procesu ewaluacyjnego. Zapewnienie warunków dla zaangażowania partnerów w proces ewaluacji można również rozpatrywać pod kątem składów GSE czy też budżetu przeznaczanego na ewaluację w poszczególnych regionach, które to

wskazują na solidne podstawy do realizacji PE, z naciskiem na zapewnienie jakości i stabilności zaplanowanych działań. Jednocześnie istnieje przestrzeń do dalszego rozwijania inicjatyw związanych z budową potencjału ewaluacyjnego, co może przynieść wymierne korzyści w postaci bardziej efektywnego włączania partnerów w procesy ewaluacyjne.

Efektywna ewaluacja polityki spójności wymaga zatem nie tylko zaangażowania instytucji publicznych, ale także szerokiego udziału przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego i sektora prywatnego. Dzięki temu wyniki ewaluacji są bardziej reprezentatywne dla rzeczywistych potrzeb i wyzwań poszczególnych regionów, co z kolei przyczynia się do lepszego dopasowania polityki spójności do lokalnych realiów. Aby jednak powyższe postulaty mogły zostać zrealizowane konieczne jest zaangażowanie po stronie partnerów, ponieważ stworzenie warunków do ich aktywnego uczestnictwa w procesie ewaluacji jest tylko pierwszym krokiem. W artykule omówiono teoretyczne aspekty roli partnerów w ewaluacji polityki spójności na poziomie regionalnym. Warto jednak w przyszłości poddać refleksji praktyczny i rzeczywisty poziom ich zaangażowania, aby móc realnie ocenić ten aspekt.

Bibliografia

- Bienias, S., Kupiec, T., & Strzęboszewski, P. (Eds.). (2024). *Poradnik ewaluacji polityki rozwoju*. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.
- Biała księga. (2014). *Zasady partnerstwa we wdrażaniu Funduszy europejskich w Polsce*. Warszawa.
- Cousins, J. B., & Whitmore, E. (1998). Framing participatory evaluation. *New Directions for Evaluation*, 1998(80).
- King, J. A., Cousins, J. B., & Whitmore, E. (2007). Making sense of participatory evaluation: Framing participatory evaluation. *New Directions for Evaluation*, 2007(114).
- Kupiec, T. (2015). Program evaluation use and its mechanisms: The case of Cohesion Policy in Polish regional administration. *Zarządzanie Publiczne*, (33).
- Kupiec, T. (2014a). Użyteczność ewaluacji jako narzędzia zarządzania regionalnymi programami operacyjnymi. *Studia Regionalne i Lokalne*, 15(56).
- Kupiec, T. (2014b). Evaluation practice of regional operational programmes in Poland. *Management and Business Administration. Central Europe*, 126(3).
- Komisja Europejska. (2014). *Europejski kodeks postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych*. Luxembourg.
- Niebylski, M. (2021). Partnerzy bez partnerstwa? Realizacja zasady partnerstwa w procesie wdrażania regionalnych programów operacyjnych w Polsce w perspektywie finansowej 2014-2020. *Studia Regionalne i Lokalne*, 2(84).
- Plan Ewaluacji Funduszy Europejskich dla Opolskiego 2021-2027. (2023). Opole.
- Plan Ewaluacji programu Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027. (2023). Wrocław.
- Plan Ewaluacji programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027. (2023). Toruń.
- Plan Ewaluacji programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027. (2023). Lublin.
- Plan Ewaluacji programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027. (2023). Zielona Góra.
- Plan Ewaluacji programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027. (2023). Kraków.
- Plan Ewaluacji programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027. (2023). Warszawa.
- Plan Ewaluacji programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027. (2023). Białystok.
- Plan Ewaluacji programu Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027. (2023). Gdańsk.
- Plan Ewaluacji programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027. (2023). Katowice.
- Plan Ewaluacji programu Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027. (2023). Olsztyn.
- Plan Ewaluacji programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027. (2023). Poznań.
- Plan Ewaluacji programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027. (2023). Łódź.
- Plan Ewaluacji programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027. (2023). Rzeszów.
- Plan Ewaluacji programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027. (2023). Kielce.
- Plan Ewaluacji programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027. (2023). Szczecin.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wspierania Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej. (2021).

- Rudnicka, J., Konkel, J., Kiełbasiewicz, M., Zajączkowska, M., & Chojnicka, A. (2024). Tworzenie Planu Ewaluacji w perspektywie 2021-2027 dla regionalnego programu przy aktywnym udziale grup sterujących ewaluacją. *Polski Przegląd Ewaluacyjny*, 1.
- Uchwała nr 13/655/24 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 27 marca 2024 r. zmieniająca uchwałę w sprawie powołania członków Grupy Sterującej Ewaluacją programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027 (FE dKP 2021-2027) oraz przyjęcia regulaminu funkcjonowania Grupy Sterującej Ewaluacją FE dKP 2021-2027.
- Uchwała nr 37/547/23/VI Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 14 sierpnia 2023 r. w sprawie powołania Grupy Sterującej Ewaluacją programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027.
- Uchwała nr 160/23 Zarządu Województwa Łódzkiego z dnia 23 lutego 2023 r. w sprawie powołania Komitetu Monitorującego program regionalny Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027.
- Uchwała nr 279/386/23 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 21 lutego 2023 r. w sprawie powołania Komitetu Monitorującego program Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027.
- Uchwała nr 320/4386/23 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 21 lutego 2023 roku w sprawie powołania Komitetu Monitorującego program Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027.
- Uchwała nr 356/23 Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego w sprawie powołania Komitetu Monitorującego program regionalny Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027.
- Uchwała nr 569/23 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 4 kwietnia 2023 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr 251/23 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 21 lutego 2023 r. w sprawie ustanowienia Komitetu Monitorującego program Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027.
- Uchwała nr 572/12183/24 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 27 lutego 2024 r. w sprawie powołania Grupy Sterującej Ewaluacją programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027.
- Uchwała nr 1504/435/VI/2023 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 13.07.2023 r. w sprawie powołania Grupy sterującej ds. ewaluacji programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 oraz przyjęcia Regulaminu Grupy sterującej ds. ewaluacji programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027.
- Uchwała nr 6830/2023 Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dnia 29 czerwca 2023 roku w sprawie zatwierdzenia Grupy Sterującej Ewaluacją programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027.
- Uchwała nr 7163/23 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 31 maja 2023 roku w sprawie: Powołania Grupy Sterującej Ewaluacją programu regionalnego Fundusze dla Świętokrzyskiego na lata 2021-2027 oraz przyjęcia regulaminu funkcjonowania Grupy Sterującej Ewaluacją FEŚ.
- Uchwała nr 9228/2023 Zarządu Województwa Opolskiego z dnia 3 kwietnia 2023 roku w sprawie powołania Grupy Sterującej Ewaluacją i Monitoringiem na perspektywę 2021-2027.
- Uchwała nr CDXCIV/8667/2023 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 16 sierpnia 2023 r. zmieniającą uchwałę w sprawie powołania Grupy Sterującej Ewaluacją programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027.
- Wytyczne dotyczące ewaluacji polityki spójności na lata 2021-2027. (2022). Warszawa: Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.
- Wytyczne dotyczące realizacji zasady partnerstwa na lata 2021-2027. (2022). Warszawa: Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.
- Zarządzenie nr 66/2023 Marszałka Województwa Dolnośląskiego z dnia 20 października 2023 r. w sprawie powołania Grupy sterującej ewaluacją programów regionalnych Województwa Dolnośląskiego.
- Zasady funkcjonowania Grupy Sterującej Ewaluacją programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027. Retrieved October 24, 2024, from <https://funduszeue.podkarpackie.pl/gse-fep-2021-2027>